

FÖRORD

Henrik Berggren

Federico Garcia Lorca föddes 1898 och dog 1936, mördad av de nationalistiska falangisterna i början av Spanska inbördeskriget.

Hans liv sammanfaller med en dramatisk, ytterst livaktig och förvirrad period i Spaniens historia. Samma år som han föddes led Spanien ett förödmjukande nederlag mot den uppåtstigande världsmakten USA i spansk-amerikanska kriget.

Det ledde till en omfattande identitetskris och kamp mellan olika uppfattningar om vad Spanien skulle vara för en sorts nation. Den frågan avgjordes i det inbördeskrig som ledde till Lorcass död: Spanien blev en militärdiktatur under general Franco.

Under denna tid ville en del återupprätta det spanska imperiets storhet. Andra ville att Spanien skulle bli ett liberalt, modernt och demokratiskt land. Drömmar om anarkistiska och kommunistiska idéer appellerade till fattiga arbetare och radikala intellektuella. Samtidigt fanns de starka regionala identiteterna i Baskien, Andalusien, Katalonien och andra provinser.

Det var en kulturellt rik och intellektuellt dynamisk period som genererade många konstnärer och författare, bland de mest kända finns Picasso, Dali, Buñuel. Men den politiska instabiliteten visade sig förödande i det långa loppet.

Syftet med följande texter är att försöka ge en översiktlig bild av den komplicerade tid som formade Lorcass liv.

1. Historisk bakgrund

Först kommer två allmänna bakgrundstexter: en översikt från Utrikespolitiska institutet samt ett kapitel om 1800-talet ur Herman Lindqvists bok *Spanien*. Tanken är mest att ge några enkla huvuddrag i Spaniens historia: morerna, imperiet, de regionala konflikterna, Napoleons invasion, de regionala konflikterna och svårigheterna med att skapa en stark centralmakt. I UI-broschyren finns en enkel kronologi med en del årtal som ger lite struktur.

En bra diskussionsfråga kan vara att jämföra med Sveriges framväxt som nationalstat (förutsatt att det finns historiska kunskaper om Sverige). Vad är likheterna och skillnaderna?

2. Spanska inbördeskriget

I nästa block finns fem texter som handlar om spanska inbördeskriget.

Den första är lite svår. Den är skriven av politikern, författaren och filosofen Ortega y Gasset. Han var en ledande liberal intellektuell och vid inbördeskrigets utbrott guvernör i Madrid. Han flydde utomlands efter Francos maktövertagande.

Utdraget om spansk ”partikularism” kommer från *Det ryggradslösa Spanien* som kom ut i 1937 i Sverige. Poängen är inte att man måste förstå Gassets alla resonemang, utan att den ger en bild av den frustration som en liberal, intellektuell politiker på 30-talet kunde känna över den starka regionalismen i Spanien.

Den andra texten består av några sidor ur en bok av den socialdemokratiska politikern och journalisten Kaj Björk om solidaritetsarbetet i Sverige under spanska inbördeskriget. Den kanske hänger lite i luften, men tanken är att ge en känsla av det engagemang och

de konflikter som spanska inbördeskriget gav upphov till i Sverige och andra länder.

Den tredje texten, *Den nationella rörelsens karaktär* ur *Rundskrivelse från de spanska biskoparna 1938*, är liksom Gassets menad att ge en känsla för hur det kunde låta och hur man kunde tänka i 30-talets Spanien. Det här är ett försvar för Franco och nationalisterna, om än lite inlindat ibland, från den katolska kyrkan. Poängen är att det ger en bild hur kyrka och nationalism går ihop i Spanien, hur viktig religionen var i konflikten.

Nästa text, *Någon hjälte var jag inte* ur Richard Jändel, *Kämpande solidaritet*, skildrar inbördeskriget ur en svensk frivilligs perspektiv. Kurt Levander var lite ovanlig, eftersom han var socialdemokrat och inte kommunist. Men jag tänkte att det var ett intressantare perspektiv. Även om kommunister och syndikalister dominerade bland de frivilliga, berörde inbördeskriget de flesta arbetares känsla av solidaritet.

Slutligen, för att återknyta till Lorca, kommer ett avnitt ur Sven O Anderssons *Spanien väntar* som skildrar avrättningen av Lorca sommaren 1936.

En tänkbar diskussionsfråga är att jämföra med dagens situation: vad kan omvärlden göra när ett inbördeskrig bryter ut? Det kan också vara värt att erinra om att det också begicks övergrepp av den republikanska sidan, det var inte bara falangisterna som begick brutala våldsdåd.

3. Francotiden

Här finns bara en text: Fernando Arrabals *Brev till General Franco*. Arrabal var en framstående poet, författare, dramatiker och filmregissör. Född 1932 växte han upp under Franco men begav sig i exil

på femtiotalet. Tanken är att ge en känsla av den frustration som diktaturen föder, Arrabals längtan efter ett fritt Spanien. En fråga att diskutera kan vara vilken effekt långvarigt förtryck har på ett samhälle, hur det påverkar människors vardag och deras relationer till varandra.

4. Post-Franco

Jag har valt två texter. Först Maith Håkanssons *Det nya spanien* som ger en bild av de problem som det innebar att gå från diktatur till demokrati efter Francos död. Och slutligen, för att fullfölja cirkelrörelsen, kommer Ortega y Gassets problem tillbaka: regionalismen, i form av ett utdrag om Valencia från Nathan Shachar, *Den gåtfulla passionen*.

Här skulle man kunna diskutera två frågor:

- 1) I vilken mån är det nödvändigt att göra upp med det förflutna i övergången till demokrati? Risken i Spanien var ju att riva upp de gamla såren från inbördeskriget.
- 2) Måste regionalismen vara ett problem? Kan det också inte vara en styrka i det moderna Spanien?

Avslutningsvis: Jag är medveten om att ovanstående texter inte ger någon särskilt heltäckande bild och att det kan vara svårt att diskutera utifrån ett så pass fragmentariskt underlag. Men det är ont om bra texter om Spanien på svenska, så man får arbeta med det som finns.

Stockholm, mars 2009

Henrik Berggren